

El poeta en el espejo

Rafael Coloma (1945) es poeta de dilatada y reconocida trayectoria como lo prueba esta antología. Una de sus obras más conseguidas, *Relatos de un espejo* (2002), ya avanza el sentido introspectivo de su discurso, aunque siempre con una mirada irónica y enmascarada de cine.

Lewis Carrol abrió los espejos para dejarnos pasar a un mundo oculto y tan real como la imaginación y la perspectiva con la que debe mirarse al hombre y, sobre todo, lo que le rodea. Y en ese proyecto hacia «lo otro» que es uno mismo, asediado por la presencia acuciante del reloj, se accede al conocimiento a través de la experimentación que descansa en la palabra, en la reflexión que destilan las vivencias de la vida y, más que nada, en el recuerdo trufado de cine y de geografía «familiar» de Rafael Coloma. Como afirma en el prólogo Vicent Usó, «al otro lado del espejo encontramos las imágenes distorsionadas de viejas películas, un puro reflejo, a su vez, de una realidad que ya no vive sino en fotografías apretujadas de rollos que olvidó todo el mundo, quién sabe si llenos de polvo, una imagen inventada, en todo caso, pura ilusión».

Queda, por tanto, en los poemas de Rafael Coloma una mirada hacia adentro y hacia atrás y, más que nada, la constatación de un choque con la desolación y con el miedo. Lo que hace este poeta es convertir al poema en un referente especular en el que «no nos queda otro remedio que mirar: que contemplarnos», según Usó. Este empuje imaginativo se manifiesta sólo al alcance del poeta, pues «en Nunca Jamás todos están ciegos» (*Facsimile*: 1987) y por ello «aquí no vive nadie» (*El regreso de Holly*

EL LÍMITE DE LOS ESPEJOS
(ANTOLOGÍA POÉTICA 1987-2002)

RAFAEL COLOMA

PRÒLEG DE VICENT USÓ

EDICIÓ BILINGÜE CASTELLÀ/VALENCIÀ
DE MANEL ALONSO

COL·LECCIÓ «POESIA», 4

140 PÀGINES

BROSQUIL EDICIONS, VALÈNCIA, 2003

Golightly: 1992) y «tenemos más miedo / del fulgor del alma que de las intenciones / de la mano que la sustenta» (*Yoni Bismuler forever!*: 1993). El mirar con nos-

talga irónica desvela el pasado «que las orugas roían aquel encuentro para anadarlo en material de literatura» (*Relatos de un espejo*: 1999) y constata la voluntad de ser poeta, de dejar la huella hecha poesía, aunque para ello haya de indagarse en su realidad y, así, construir la ficción de su vida, no menos verdadera: «para sobrevivir a lo que sucedió en aquel gabinete / ese niño se convirtió en un simulador patológico». (*Los silencios de Jane Austen*: 1997). Pero quien se sabe instalado en un juego de máscaras tiene todos los ases en la mano para derrotar el día a día, aunque «siempre hay una ametralladora que cambia el curso de las cosas» (*Los secretos de la guerra*: 2002).

Y sobre todo, a la verdad que encierran los versos de *Los silencios de Jane Austen* «no se puede llegar al final de un libro / sin que la noche nos acorrale / y nos obligue a contar ciertos aspectos de nuestra verdad» He aquí el sentido y la verdad de esta antología bilingüe y circular (se abre y se cierra con poemas en prosa) que nos adentra en el mundo de Rafael Coloma agazapado por el miedo a dar la espalda «al pistoletazo mortal de un espejo vacío».

Pasqual Mas

Del viatge interior

Joan-Baptista Campos ha erigit la pràctica totalitat de la seua obra poètica recent sobre el concepte del viatge concebut com a heurística d'un mateix: una convocatòria reiterada del mite d'Ítaca, del viatge exterior com a excusa pel viatge interior.

CIUTAT REMOR

JOAN-BAPTISTA CAMPOS

PREMI IBN HAZN AJUNTAMENT DE XÀTIVA, 2002

COL·LECCIÓ «BROMERA POESIA», 57

73 PÀGINES

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2003

Però si en els seus poemaris anteriors –*Istambul* (2001), *Quadern de l'Índia* (2002) i *Talaia d'Orient* (2003)– el viatge propiciava la introspecció des de l'estranyament, des de la perplexitat per la diferència, des del frec iniciàtic amb una espiritualitat diversa que el farcia d'interrogants sobre la pròpia ubicació en el món, *Ciutat remor* planteja aquest íntim escrutini des d'una perspectiva diametralment oposada: es tracta d'un viatge cap endins que no s'acreu sobre la dissemblança sinó sobre l'afinitat, que s'abisma als estimbals de la memòria per projectar sobre el paisatge extern la seua inquieta adhesió sentimental.

El poeta, oficiant d'un cerimonial d'evocació i retrobament amb la Xàtiva de la seua infantesa, se situa en aquella liminaritat característica dels ritus de pas on el subjecte queda en mans d'un joc de forces centrífugues i centrípètes que el portaran, si aconseguix reeixir-ne, a un canvi ontològic en el seu itinerari existencial.

L'ombra de Vicent Andrés Estellés sobrevola el poemari, adés tàcitament, adés de forma ben explícita: la quarta part del llibre, titulada «Ciutat de Vicent», conté diversos paratextos procedents del poema amb què el poeta de Burjassot guanyà la flor natural en els Jocs Florals de Xàtiva de 1967. Tot i

això, la dicció de Campos defuig, premeditadament, el to solemne i fervent, com d'oratori patriòtic col·lectiu, amb què Estellés amarava els seus versos. «El meu cant és avui el carrer estret», confessa en un dels primers poemes i, efectivament, d'això es tracta: els versos s'arregleren ran de terra i no hi ha més pàtria que un jo poètic neguitós, que es mira, una i altra vegada, un entorn que troba estrany i familiar alhora, que no aconsegueix reconèixer-se en una ciutat excessivament transformada, com el propi poeta, pel pas implacable dels anys, que s'adona, a poc a poc i ben dolorosament, que aquella «vella amiga d'hores fondes i premudes» va prendre fa molt de temps un camí divergent del seu deixant-hi només, com a penyora, un grinyolar de carros, un «soliloqui de gralles».

La constatació d'aquesta divergència es materialitzarà en l'esclat d'amarga malenconia que protagonitza la darrera part del poemari on el poeta s'identifica definitivament com a estranger i que constitueix l'agre reconeixement del fracàs d'aquest viatge al passat, a «les hores que fingeixen acompanyar-nos, però després s'esmunyen, una deserció rere l'altra».

Josep Vicent Frechina

El primer Estellés reeditat

A deu anys de la mort del poeta i cinquanta de la publicació a L'Editorial Torre, Denes recupera el primer poemari d'Estellés, *Ciutat a cau d'orella*, en edició bilingüe, homenatge d'excepció a la regla d'uns aniversaris que han passat amb més pena que glòria.

CIUDAD SUSURRADA AL OÍDO
VICENT ANDRÉS ESTELLÉS
TRADUCCIÓ DE MARC GRANELL I PRÒLEG D'ENRIC SÒRIA
COL·LECCIÓ «CALABRIA/POESIA», 50
112 PÀGINES
EDITORIAL DENES, PAIPORTA, 2003

Edicions de la Guerra, la col·lecció creada per Vicent Berenguer el 1989, ja va obrir-se a la poesia en castellà l'any 1994 amb el resplendent *Un hacha para el hielo* de José Luis Parra. Integrada en l'editorial Denes, una nova col·lecció (indestriable per numeració i format de la primigènia), Calabria/Poesía, ha anat traient a la llum, al costat de dos poemaris més del mateix Parra, textos d'Aub, Celaya, Unamuno o Rosales. I un altre llibre d'Estellés en edició bilingüe, *Primer libro de las églogas*, en una estratègia que té el doble valor d'acostar al lector en català títols que tenen una vida massa discreta en algun dels volums de la seua *Obra completa* i, ahora, i mercè a les versions castellanques que acompanyen l'original, facilitar-ne l'accés a un públic més ampli. Al sentit de l'oportunitat d'aquestes edicions caldria afegir encara un mèrit: l'aposta, ara i ací, per rescatar del bagul dels obllits (sovint injustos) llibres fonamentals dels anys 50 i 60 i recompondre i actualitzar una tradició poètica irrenunciable.

Però centrem-nos un poc en la present edició. D'entrada la versió de Marc Granell sembla contradir la intraductibilitat que Joan Fuster havia augurat per als poemes d'Estellés en el cèlebre pròleg al primer volum de l'*Obra completa*. Sí i no. La dificultat «dialectal» de l'autor

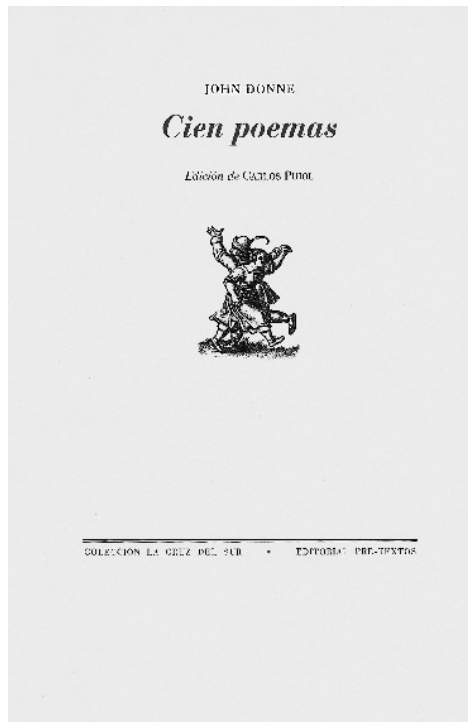
troba solucions plausibles en el castellà proposat per Granell, que manté l'equilibri necessari entre l'autonomia de la nova versió i la subjecció a l'original, que ajuda a endinsar-se amb profit en el bigarrat món estellesià quan no es tenen certes eines de l'idioma. Que Estellés era al capdavant irreductible? No més que qualsevol gran poeta. O sí?

Ciutat a cau d'orella fou publicat quan l'autor tenia vint-i-nou anys, i «tanmateix» hi palpita ja vivament tot el que més tard vindria, la confirmació d'una veu potentíssima, el desplegament d'un món poètic inesgotable que s'estén per més de cent títols. El poemari enllaça de manera natural (també en el sentit cronològic dels anys crucials en la formació humana i literària de l'autor, els cinquantes) amb obres mestres com el *Llibre de meravelles*, *L'Hotel París* o *El primer llibre de les èglogues*. Hi són fixats ja l'escenari i els motius centrals de la seua obra, aquesta ciutat oferta en suggestiva gradació entre el que s'endevina, es veu i es sap. Magnífica oportunitat per rellegir o descobrir un clàssic, un poeta a qui el temps fa més i més fondo, més i més imprescindible. Amb l'avantatge que en aquesta ocasió hi som introduïts de la mà de les encertadíssimes reflexions que Enric Sòria ens regala al seu pròleg.

Manel Rodríguez-Castelló

Un luxe barroc

Han estat molts els poetes i estudiosos que, en el present segle, s'han ocupat de John Donne. L'any 1947 Marià Manent el va incloure en una memorable antologia de poesia anglesa. Ara, Carlos Pujol ens ofereix una nova versió de cent dels seus poemes.

CIENT POEMAS

JOHN DONNE

EDICIÓ I TRADUCCIÓ DE CARLOS PUJOL

COL·LECCIÓ «LA CRUZ DEL SUR», 654

389 PÀGINES

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2003

Contemporani de Shakespeare i membre de la generació anterior a Milton, John Donne és l'autor, tal com el defineix el traductor Carlos Pujol, de «los versos más bellos e insensatos de toda la poesía inglesa» i això és dir molt en una literatura on bellesa i insensatesa no brillen precisament per la seua absència. Però Donne té el do de caure'ns en gràcia potser perquè ha de bregar amb gegants com Shakespeare i Milton i en aquesta lluita per a fer-se un lloc entre els grans s'endevina de seguida el pols de l'autèntic alé literari.

Parafraçant a Hérault de Séchelles, la vida de Donne sembla una teoria de l'ambició. Al capdavall, no va tenir cap problema a renunciar a la fe catòlica per a no complicar-se l'existència en terres anglicanes i no va dubtar a fer-se ordenar sacerdot d'aquesta religió un 23 de gener de 1615, a la catedral de Sant Pau, per a acabar després acceptant el lloc de capellà reial. Company d'aventures amb el comte d'Essex, va tenir molta cura que la desastrosa caiguda d'aquest no acabara arrossegant-lo a ell també i potser haguera merescut un paper ni que fóra secundari en el film sobre la turbulenta relació de la reina Elisabeth i Essex.

La seua poesia té moltes de les virtuts del Barroc –que alguns no s'estarien de considerar defectes– i hi ha en ella cu-

riosos rampells ausiasmarquians, cosa que no ha d'estranyar-nos si tenim en compte que també el vell Ausiàs va ser considerat un precedent de la cosmovisió romàntica. En «The canonization», per exemple, escriu: «We can die by it, if not live by love/ And if unfit for tombs and hearse/ Our legend be, it will be fit for verse;/ And if no piece of chronicle we prove,/ We'll build in sonnets pretty rooms;/ As well a well wrought urn becomes/ The greatest ashes, as half-acre tombs,/ And by these hymns, all shall approve/ Us canonized for love.» (I tradueix Carlos Pujol: «Si no viure de amor, morir de amor/ será posible, y si nuestra leyenda/ no cabe ni en las tumbas ni en los féretros/ tendrá en los versos su medida justa;/ si no quieren las crónicas hablar,/ podremos habitar bellas canciones;/ y así como las urnas cinceladas,/ son propias de cenizas muy insignes/ al igual que las tumbas de medio acre,/ todos advertirán por estos versos/ que ha querido el amor canonizarnos»).

No debades T. S. Eliot va qualificar John Donne de «fetiller d'una orgia d'emocions», tot i que ara alguns el recorden perquè Hemingway va aprofitar el seu «Per qui toquen les campanes?» com a títol d'una famosa novel·la.

Victor Cotlliure

L'engany de la memòria

La protagonista d'aquest elaborat poemari és la memòria. El poeta en classifica diferents tipus, reflexiona al voltant de les seues suggerents falsificacions i evidencia les carències de la capacitat de recordar dels éssers humans.

COM UN DIAMANT TRIST

DANIEL NOMEN I RECIO

PRÒLEG DE BENET MARTÍNEZ

COL·LECCIÓ «POESIA», 26

50 PÀGINES

EDICIONS BROSQUIL, VALÈNCIA, 2003

Com un diamant trist és un vers del poema de Joan Vinyoli que obre el llibre: «Sovint, sovint, l'home s'oblida/ del més secret i del més gran./ (...) Però, de sobte, no previst,/ allò més greu que dintre seu madura,/ en el seu cor estranyament fulgura,/ com un diamant trist». Amb aquesta al·lusió, Nomen col·loca al centre de la seua proposta allò que s'oblida i que dóna sentit a l'existència. Des del començament, els versos inviten a la recerca d'una veritat oculta, com ara el poema que inaugura el volum, «Hípica», al qual el poeta ha donat forma d'endevinalla: «Si la memòria fos cavall,/ per quines prades correria?» i conclou: «Si la memòria fos/ cavall i cavaller,/ jo, què seria?». Sorpren l'original tractament de la memòria, a «La germana petita» hi distingeix dues classes: «Hi ha la memòria pura i dura/ que ens explica/ mentides versemblants (...) És la memòria seriosa», la segona és «la memòria que es

funda/ en el sentits i dóna/ sentit a l'existència./ (...) memòria d'una olor/ que concentra universos» i que funciona com la que desencadena les històries proustianes. En un altre poema presenta una memòria molesta com els insectes: «La majoria dels insectes/ (...)/ no poden parar quiets,/ el seu termini és curt/ (...) són, doncs, com els records/ (...) de vegades, enutgen/ perquè eixorden o piquen». A «Creació» la compara amb un desert, una cambra solitària, un lloc àrid, poblada d'éssers llegendaris que inventem «amb el sòlid prestigi de l'absència». Potser per això a «Elogio de la falsificació» opta per enganyar-la: «Els records que més m'agraden/ són els falsos records/ que tot ho fan possible». La memòria, a més, és limitada, no pot obrar prodigis: «tot s'esborra, s'esquerda, es va perdent» afirma a «Collita pobra», on repeteix amb to barroch: «Collita pobra per a tant de sement». Nomen contempla l'existència des de la melangia i el desencís; la seua escriptura, però, és diàfana, d'absoluta voluntat comunicativa i estratègies evidents, amb lèxic ric, capaç de convèncer per la seua claredat lògica. Es tracta de construccions molt elaborades, mesurades i curoses amb la paraula i el concepte exacte, tallades amb la precisió del diamant. Formes que juguen amb la

paradoxa i que sovintegen amb desimboltura tòpics de la tradició poètica.

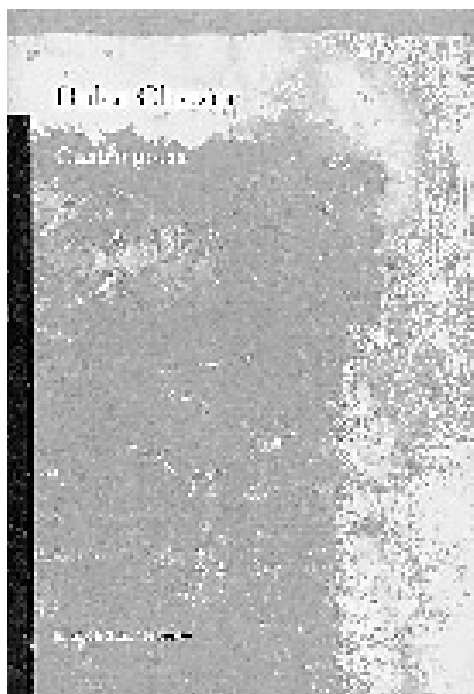
Mereix especial menció l'últim poema del llibre, «Lectura», que clou de manera brillant i contundent el volum: «Tu que em llegeixes saps/ que estàs perdent el temps/ d'una bella manera,/ harmònica, indicible.(...) Quan giraràs el full/ vorejaràs de nou/ el precipici».

Imma Gandia

La serenitat d'una veu

Molts recordaran Dulce Chacón per *La voz dormida*, una novel·la que va despertar les lluitadores republicanes d'una letargia injusta i on, com ha escrit Lorenzo Casares, la prosa manifestava que hi havia un domini del ritme propi d'una poetessa. Aquesta (e)vocació poètica és la que condensa *Cuatro gotas*.

CUATRO GOTAS

DULCE CHACÓN

185 PÀGINES

ELLAGO EDICIONES, CASTELLÓ, 2003

En obrir *Cuatro gotas* per primera vegada vaig caure per atzar sobre «Después de l'amor», per aquest casual i perquè és un dels poemes de l'autora que més m'agraden, vull fer-vos-en còmplices: «Al lado de la mano/ está la sombra, más fuerte que la mano; al lado de la espalda/ está la frente./ Al lado del reloj/ están las horas;/ de la astucia, el peligro que miente;/ la voz dormida/ al lado de la boca./ Al lado de tu cuerpo». Així ens desperta Dulce, i dic ens desperta perquè quan lliges alguns dels seus poemes tens la sensació de tornar d'una anestèsia per veure ara, amb la lucidesa de les paraules, la transformació de la vida en els seus moments més íntims i inajornables.

Cuatro gotas és un títol precís perquè els poemes de Dulce Chacón cauen sobre la pell com gotes fredes que espanten i desperten o sobre la boca, gotes de dolça mel que reconforta. El

quatre, és clar, pels llibres que conté aquest volum: *Querrán ponerle nombre* (1992), *Las palabras de la piedra* (1993), *Contra el desprestigio de la altura* (Premi de poesia Ciudad de Irún, 1995) i *Matar al ángel* (1999).

Compromesa amb la vida, lluitadora, sempre al costat dels perdedors i de les perdedores del món, se n'ha anat quan ningú no ho sospitava, perquè, com ella va escriure, «Acaso al desprenderse/ sabe la gota/ de su existencia breve y vertical/. Y cae./ Y acaso sabe/ que una vez suspendida/ ha de estrellarse». Tampoc ella ho sabia i va escriure poemes on cantà a la vida amb plenitud i a la mort, amb serenitat. Del trencament va dir-nos «es la mejor mitad/ la que alza el vuelo, la que conserva la sonrisa/ y busca/ una nueva disgregación», i va advertir-nos sobre la renúncia, que «es una forma de morir». Totes les veus que han parlat en boca de l'escriptora extremeña (Zafra 1954-Madrid 2003) ens inciten a la vida alhora que ens posen en estat d'alerta davant del dolor. Aquesta és la mena d'autodefensa que jo intuïsc en poemes com «La queja» on llegim: «(...)Escóndete cuando llame a tu puerta./ Cuando sientas cercana su presencia/ has de apretar los labios./ Sobrevivir es cuestión de un instante./ No la dejes pa-

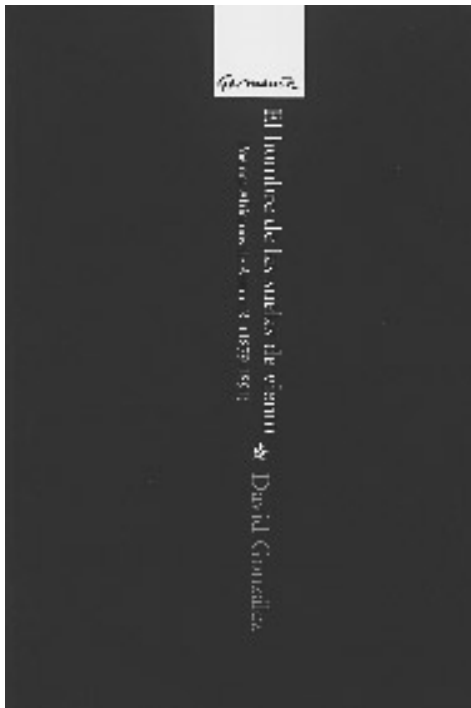
sar,/ pues se acomoda (...)».

Però el que més em fascina de Dulce és la seua saviesa per apropar-se a la filosofia a partir d'accions tan inesperades com un tret a un pardal, on l'au, ferida i estranyada «se deja volar,/ en vertical,/ sin saber que su tiempo/ es cuestión de distancia». O la caiguada d'una gota on la intensitat del poema és directament proporcional a la senzillesa del subjecte descrit. I el que vull recordar ara és la seua capacitat per dibuixar a través del poema una situació còmica, si bé no exenta de dolor, diu així: «Era el domingo pasado/ de hace mucho tiempo, /venía/ con un paraguas en cada mano,/ por si llovía por las dos partes,/ y es que uno nunca sabe/ si está bien protegido,/ a veces llueve sólo la palabra/ y moja o no moja según los labios,/ o llueve un sueño circular/ que se pega a la piel./ ¿Quién puede protegerse de un sueño?/ ¿Quién puede calcular el dolor/ y preparar la defensa/ de acuerdo a su peso?/ Era domingo/ y no llovía».

Lourdes Toledo

Mi semejante, mi hermano

Ofrece el autor en este poemario un recorrido de las vivencias contadas por el poeta francés Arthur Rimbaud en sus cartas, cuando realizó el periplo que le llevó a recorrer diferentes países africanos, en una etapa creativa, y de repercusiones personales muy importante en su vida.

EL HOMBRE DE LAS SUELAS DEL VIENTO.
POEMAS AFRICANOS DE ARTHUR R. (1879-1891)

DAVID GONZÁLEZ
PRÒLEG DE JOSÉ VIÑALS
65 PÀGINES

EDITORIAL GERMANIA, ALZIRA, 2003

Nada como el verso de Baudelaire con el que el autor del prólogo de esta edición, José Viñals, titula su texto: *Mi semejante, mi hermano* y explica las peculiaridades de esta curiosa y personalísima colección de poemas editados por Germanía, para sintetizar el contenido y el significado de los poemas de esta peculiar y original opción poética de David González.

En efecto, el autor se basa, fundamentalmente, en las cartas de Rimbaud traducidas por Julia Escobar para hacer un recorrido parecido al que hiciera el poeta, y llegar desde la imaginación a aproximarse a las sensaciones y sentimientos durante este exótico y difícil periplo del poeta francés. Una propuesta muy singular la de David González con la que hace partícipe al lector de las condiciones y temores por los que pasó Rimbaud durante su viaje. En todo caso, es un buen ejercicio de sínte-

sis desde la poesía, muy efectivo porque desgrana con habilidad las sensaciones y desde esa perspectiva involucra inmediatamente al lector con este singular viaje, haciéndole pasar incluso por encima de tiempos y épocas, teniendo en cuenta que ha pasado más de un siglo entre una experiencia y otra. El miedo, la incertidumbre, el calor, la soledad, la enfermedad o el dolor físico quedan patentes en cada uno de los poemas que David González dedica en conjunto a la memoria de su admirado poeta. Porque es, precisamente, desde la admiración y la empatía: *Mi semejante, mi hermano*, desde la que se construyen estos poemas.

Una lectura interesante, poemas en todo caso muy sentidos, bien imaginados y en los que el autor se mete evidentemente en la piel de Rimbaud. Y es esta circunstancia la que hace que los poemas de David González cobren mayor fuerza y resulten más atractivos y prometedores. De alguna manera, incitan también a la lectura de las cartas y la bibliografía de referencia, fuente de inspiración, que el propio autor cita al final del libro. Cuenta, además con un bonito detalle, que incluye después del epitafio y en el que señala que el libro se dedica también a la memoria de la mujer abisinia que vivió con Rimbaud en-

tre 1884 y 1886 y de la que ya nadie se acuerda. Bien parece, que con esta nota el autor quiere incidir en una más de las claves que nos ayudan a entender la situación de Rimbaud en África. En conjunto, *El hombre de las suelas del viento* resulta un texto curioso para los amantes de la poesía, un ejercicio de acercamiento de notables resultados, una opción muy personal y sentida por parte de su autor.

Lourdes Rubio

Catàleg d'ocells

Bonica aquesta edició de la traducció castellana del famós llibret de Josep Maria de Sagarra, *Els ocells amics*. És un petit volum amb paper de qualitat, gairebé de bibliòfil. Es tracta d'un conjunt de textos sobre els ocells destinats als infants, però que són, també, una delícia per al lector adult.

LOS PÁJAROS AMIGOS

JOSEP MARIA DE SAGARRA

TRADUCCIÓ I PRÒLEG D'ANTONIO CABRERA.

IL·LUSTRACIONS DE SILVIA SALDAÑA I ANTONIO POLO

COL·LECCIÓ «EL PÁJARO SOLITARIO», 619

173 PÀGINES

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALENCIA 2003

El traductor Antonio Cabrera conta en el pròleg l'origen de l'afició de Josep Maria de Sagarra pels ocells, tal com aquest l'explica en les *Memòries*. D'infant va sentir una gran passió per les aus, estimulada pel seu avi matern i la seua mare. De més a més, un oncle seu, Joaquim de Castellarnau era botànic i enginyer forestal, i va escriure una obra d'ornitologia, i el seu germà major va ser zoòleg conservador del Museu de Ciències Naturals de Barcelona, autor també de treballs sobre les aus.

Aquesta experiència, aquesta familiaritat de Sagarra amb el món dels ocells, era a més, i sobretot, la d'un escriptor que tenia una aguda capacitat d'observació, que dominava la llengua viva, apresada en gran part, pel que fa a la natura, en la vida del camp, la d'un poeta capaç de sintonitzar amb la bellesa i d'expressar-la amb el seu estil exacte i sucós, popular i culte alhora, enriquit pels girs i modulacions de la llengua parlada en la seua puresa original.

El 1922, va publicar el preciós llibre *Els ocells amics*, publicat per la Mancomunitat de Catalunya. Es tracta d'un conjunt de textos destinats, en principi, als infants, als quals vol encomanar el seu amor i el seu interès per les aus. Els explica tot el bé que fan a l'home, protegint les collites dels pagesos i la salut

dels boscos. Aquest propòsit és el pretext perquè l'autor done una lliçó precisa i fascinant d'ocells com les oronetes, els falziots, la puput, el rossinyol i tants més, que es mengen els cucs i els insectes que fan malbé els arbres i les plantes.

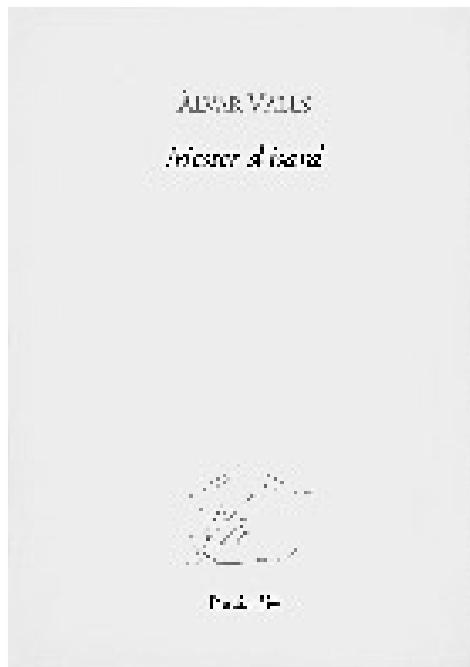
El traductor diu, amb raó, que «Sagarra, a la manera de las fábulas clásicas y de los bestiarios medievales, convierte el comportamiento y la vida de los pájaros en modelo moral». Per altra banda, no deixa d'assenyalar que «la ausencia de los todavía impensables argumentos ecológicos modernos permite entender el exclusivo elogio de los pájaros útiles a la agricultura». No es pot deixar de percebre en aquests textos el *parti pris* de l'autor, així com la visió providencialment idíl·lica que, en el fons, no amaga la lluita per la vida d'aquestes criatures de Déu per sobreviure.

La traducció al castellà d'Antonio Cabrera és excel·lent. Fidel a l'original, sap, quan cal, evitar amb agilitat i senzillesa, els esculls estilístics que inevitablement presenta la prosa de Sagarra, tan arrelada en l'humus de la llengua i, per altre banda, amb una gràcia tan personal.

Josep Iborra

L'ofici que més m'agrada, és l'ofici d'isard

L'editorial 3i4 ha publicat, sense cap premi ni emblema al darrere, el tercer llibre de versos d'Àlvar Valls, on es manifesta com un hàbil genet del vell país de la mètrica, un centaure mig pastor arcàdic i mig *pus mellor amador*. Tot un repte per al poeta i un goig per al lector.

ÀLVAR VALLS

MESTER D'ISARD

COL·LECCIÓ «POESIA 3i4»

90 PÀGINES

EDITORIAL TRES I QUATRE, VALÈNCIA, 2003

És un goig poder parlar d'un llibre de versos com d'aquest que ha escrit Àlvar Valls, un andorrà nascut a Barcelona el 1947, i que no visitava les premses –almenys en forma lírica– des del 1980. Aquest periodista, corrector i traductor de l'italià i del francès havia publicat narrativa per a infants i dos llibres de poesia: *El carro de la brossa* (1969) i *Crit* (1980). No es pot afirmar, certament, que es tracte d'un autor pròdig, però únicament per aquest *Mester d'isard* ja podria justificar-se el poeta com a tal. Encara que algú podria, alfarrassant les dates, pensar que l'autor es troba en el llompartià raval de la senectud, res més lluny; trobem un llibre esplèndid, madur, tens i que destil·la vida i vitalisme a totes les seues pàgines. Amb un estil gens recargolat, sinó planer i lluminós, el poeta passa revista a sis dones –trobadorescament amagades sota *senhals*– que han estat senyeres en la seua vida, real o literària. L'embolcall és una mètrica acurada, tan acurada que en cap moment apareix forçada o violentada: la senzillesa en el vers tan sols és aparent i resulta filla de l'esforç i la gràcia per encabir l'expressió dins els motlles sempre estrets i complexos de la tradició. I si de tradició parlem, creiem que podem establir un profitós paral·lelisme entre Àlvar Valls i el Josep Carner que rearma la

mètrica de caires populars amb nous continguts. A més, en determinats poemes combina la narrativitat de Ferrater amb el dinamisme de Vicent Andrés Estellés per a recórrer tots els camins del goig. Valls també recupera alguns elements trobadorescos, de la més exquisida retòrica, que actualitza i utilitza al servei de les actuals necessitats de comunicació. Ens faltava res? Sí, aquell Joan Salvat-Papasseit més directe i més allunyat de recargolaments insospitats. Podria hom pensar que la barreja i la potència dels noms ací esmentats com a influències podria resultar una pretensiosa mostra d'exhibicionisme literari o d'amor a les cites, però sols cal capbussar-se a les pàgines de *Mester d'isard* i sentir-se endut per poemes com «La teua veu», «El teu jardí», «Scherzo», «Per tu» o «Cançó trista d'abril». Hem de destacar també les nombroses intertextualitats que el lector sabrà espigolar ací i allà, com ressonàncies d'*El comte Arnau* o del *Poema de la rosa als llavis*. Amb *Mester d'isard*, doncs, trobarem un poeta jove amb versos hàbilment elaborats que ens permeten un regust cordial, amable, que ens recordarà, joiosament, altres escriptors, altres primaveres.

Àlex Navarro

Les circumstàncies del poeta

Una nova antologia de poemes de Bertolt Brecht, centrada en aquesta ocasió en textos en què predomina una mirada cap als objectes i els llocs que envolten el poeta. Una mirada que té molt a veure amb les circumstàncies, però que no oblidia la denúncia.

POEMAS DEL LUGAR Y LA CIRCUNSTANCIA

BERTOLT BRECHT

SELECCIÓ, TRADUCCIÓ I PRÒLEG
DE JOSÉ MUÑOZ MILLANES

COL·LECCIÓ «LA CRUZ DEL SUR», 664

160 PÀGINES

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2003

Brecht és un autor d'aquells l'obra del qual és més coneguda per la significació política i social, que per les indubtables qualitats intrínsecament artístiques que també posseeix. Posat en aquella disjuntiva que sembla haver acompanyat la història de l'art, especialment el del segle XX, de triar entre cantar la bellesa de la rosa o denunciar la bota que la trepitja –més enllà de discutir ara sobre la veracitat o no d'aquesta disjuntiva–, Brecht va optar obertament per la segona. També pel que fa a la producció poètica, i les antologies en què ens continuen arribant els seus poemes així ho demostren constantment. *Poemas del lugar y la circunstancia* n'és una altra, una edició bilingüe alemany/castellà que publica Pre-Textos, i que es diferencia, tanmateix, de la resta pel punt de vista que adopta a l'hora de seleccionar els textos. José Muñoz Millanes, que ha triat i traduït els poemes, diu haver-se centrat en aquells textos en què predomina una mirada cap als objectes que envolten el poeta, cap als llocs on va residir –i en van ser uns quants, i sempre amb la sensació de provisionalitat pròpia de qui se sap un exiliat–, uns textos en què les *circumstàncies* a què al·ludeix el títol sorgeixen a la llum i esdevenen art. El recull abraça poemes d'un període ampli, que podem situar entre el 1919

–durant l'exili a Dinamarca– i el 1956, any de la seua mort. Són poemes sobre els objectes, que deixen de ser coses inanimades, aïllades de l'entorn, per esdevenir instruments necessaris de l'activitat de l'home i, per això, tindran major valor quan més usats estiguen, i el poeta els veurà com a llibres de registre de l'esforç i de la lluita quotidiana d'aquell. Poemes també sobre el lloc, que en el cas d'un exiliat és un lloc de circumstàncies per excel·lència, un entorn que només s'habita de forma temporal i en què té més importància el nombre de portes d'eixida que no el seu condicionament interior. Però la mirada a les coses més properes no exclou l'altra, la de denúncia de les situacions d'injustícia, de conflicte bèl·lic, de problemàtica social, etc., que li eren contemporànies. Més aviat al contrari, en molts dels poemes de l'antologia trobem la confrontació directa, violenta fins i tot, de dues realitats: per un costat, el poeta es refereix als petits plaers quotidians que li provoquen les coses que té més a l'abast; però per una altra, sobtadament apareix a sobre el núvol negre d'aquells que pateixen a qualsevol lloc, amb més força encara, pel contrast.

Pere Calonge

Tots sota els plecs...

Arran d'una edició de l'*Homenatge a la Paraula* que organitzà l'Ajuntament de Gandia, Edicions Bromera ha editat una antologia de la poesia publicada al País Valencià de 1974 ençà. Una anfictionia lírica amb l'únic denominador comú d'haver aparegut en lletres de motlle entre el Sénia i el Segura.

VOSALTRES, PARAULES...

LLUÏSA JULIÀ I TERESA PASCUAL (ED.)

COL·LECCIÓ «BROMERA POESIA», 55

188 PÀGINES

EDICIONS BROMERA, ALZIRA,
AJUNTAMENT DE GANDIA, 2003

Teresa Pascual i Lluïsa Julià han volgut compilar una mostra extensa i significativa del que ha suposat la poesia publicada al País Valencià al darrer quart del segle XX a partir de la seua experiència com a lectores per a esbossar un panorama de figures que formen un fons tan únic com múltiple. Ens referim a la varietat dels autors antologats que les autores destaquen com a una de les característiques fonamentals del recull atès el llarg lapse cronològic que abasten els autors representats: des dels poetes dels anys cinquanta i seixanta, fins els darrers dels anys noranta (d'Estellés a Porcar!), tot passant pels autors de deute simbolista i irracionalista. Les diferents trajectòries han produït un sòl literari perdurable, més enllà del temps i les circumstàncies, difícils o irregulars, en les quals han vist la llum. Un dels trets que destaquen d'aquest període les autores suposa l'inici de les interrela-

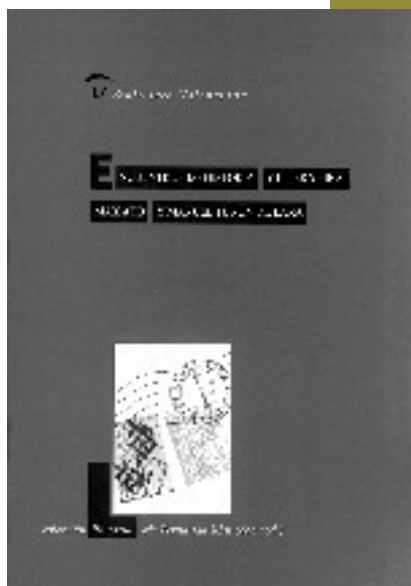

cions entre els escriptors dels diferents territoris de parla catalana, així com l'augment de la presència de la dona en el món de la creació literària. A més, hom subratlla el paper de les traduccions, notables respecte de la quantitat com de la qualitat manifestada. Al capdavant, la formació d'una part de la nostra tradició literària. És això, doncs, el que trobem a *Vosaltres, paraules*; el fruit de vint-i-cinc anys d'activitat literària, del pes d'una tradició recent però ja ferma. Aquest pes s'ha configurat mitjançant diverses vies en les quals es manifesta l'experiència poètica més enllà de l'estricta funció lectora: tertúlies, recitals, revistes, col·leccions, antologies, etc. Les compiladores en destaquen dues especialment: les editorials i les tertúlies, a les quals sembla que els valencians mostrem una forta afecció si més no des del segle xv. Dels certàmens destaquen, òbviament, el Vicent Andrés Estellés, des de 1973 a València i l'Ausiàs March de Gandia. Entre les tertúlies pot hom assenyalar les del Bar Arana de València, mantingudes al Cafè Lisboa fins el 1997; les d'Alacant del pub La Naya entre 1987 i 1989 o les de València del Malva-rosa, ara empeltades amb notable èxit al Cafè Sant Jaume. El cos del recull, al seu torn, es divideix entre els autors en llengua pròpia

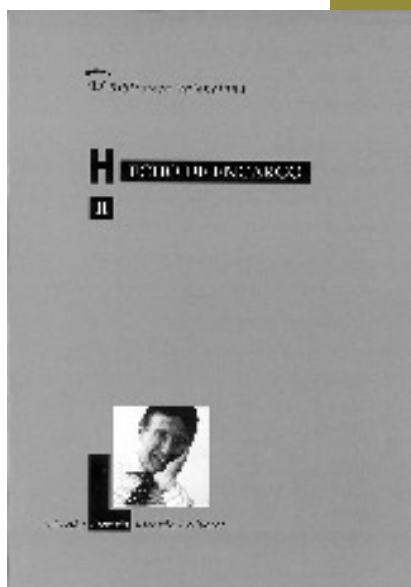
i els traduïts, i de tots es presenta al final una útil bibliografia poètica. Paga la pena dir que, a banda del valor significatiu per se de la troballa literària, pot constituir una magnífica guia de navegants a la recerca de les joies més subtils i inesperades amb què les premses valencianes ens han obsequiat com a lectors, sovint humilment, sovint menyspreadament, però sempre amb l'orgull d'una tradició creada dia a dia, vers a vers.

Àlex Navarro

¿Por qué los historiadores deberían leer libros? Se pregunta uno de los participantes. ¿Por qué muchos escritores han recurrido a hechos históricos en sus obras de ficción? Por qué y de qué manera las novelas contribuyen a la reconstrucción del pasado. E igual el cine, las artes plásticas, el teatro, la arquitectura... Pero en este curso, nuestro interés se centró en profundizar en la obra de dos grandes amigos y al tiempo profundos pensadores: Max Aub y Manuel Tuñón de Lara. Ambos se merecen el homenaje que les tributamos.

La labor del crítico literario tiene también la amable vertiente de presentador de libros. Durante los últimos años Ricardo Bellveser ha oficiado estas ceremonias decenas de veces. En un tomo anterior reunió las presentaciones y críticas a libros de autor valenciano. Ahora se reúnen las intervenciones que fueron leídas en esas ocasiones o publicadas en periódicos referidas a autores del resto de España o Hispanoamérica

Biblioteca Valenciana
*Un focus cultural de la nostra
Comunitat Autònoma*

El texto que ahora se presenta, refleja la suma de varios años de búsqueda en archivos. Esta experiencia, se singulariza por ser el estudio de un colectivo que, pese a su notoriedad en la vida de la comunidad, no ha sido estudiado en profundidad, dada la gran dispersión de sus fuentes ya que, hasta mediados del siglo XVIII, no se organizó como un gremio y esto sucedió cuando ya se habían perdido las instituciones forales. El Colegio de Abogados de Valencia se creó (1762) siguiendo modelos de instituciones y leyes castellanas, lo que no ayudó a conservar la memoria del pasado foral.

La unión de tradición caritativa, de limosna, con un nuevo propósito de regeneración social dará origen a los grandes establecimientos benéficos, convirtiéndose a lo largo del XIX en el capítulo más importante de arquitectura pública en la ciudad de Valencia. La profundización en el conocimiento de estos edificios, y en particular de la Casa de la Beneficencia, nos permite entender mejor a la sociedad que los justificó, analizar su forma de construir desde el aprovechamiento de fábricas, de materiales y elementos de derribo, el lenguaje utilizado, su estética.

